

ਦਿ ਲੁਮਿਨਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ

ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸੰਪਾਦਕ

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਤਤਕਰਾ

ਲੜੀ ਨੰ:	ਰਚਨਾ	ਲੇਖਕ	ਪੰਨਾ	ਲੜੀ ਨੰ:	ਰਚਨਾ	ਲੇਖਕ	ਪੰਨਾ
1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ	50	23.	ਚਾਹ	ਅਮਰਿੰਦਰ ਤਾਲਿਬ	59
2.	ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੁੱਤ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	51	24.	ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	59
3.	ਘੜੀ ਦੀ ਮੌਤ	ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲੀ	52	25.	ਫੌਜਣ ਦੇ ਕੀਰਨੇ	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	59
4.	ਸਵਾਰੀ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	53	26.	ਜਵਾਬ	ਜਗਸੀਰ ਸ਼ਰਮਾ	60
5.	ਜੀ ਮੈਂ ਜੱਟ ਹਾਂ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	54	27.	ਕਾਇਨਾਤ ਤੋਂ ਖ਼ਾਕ	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	60
6.	ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	54	28.	ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਏ	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	60
7.	“ਮੈਂ ਨਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ”	ਹਰਸ਼ਦੀਪ	54	29.	ਨਜ਼ਮ	ਜਗਸੀਰ	61
8.	ਕੋਠਾ ਦੇ ਖਣ ਦਾ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	54	30.	ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ	ਹਰਸਿਮਰਨ ਕੌਰ	61
9.	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	ਰਵਿੰਦਰ	54	31.	ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਕਰਜ਼	ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ	61
10.	ਜੰਗਲ	ਰਵਿੰਦਰ	55	32.	ਅਰਜ਼ੋਈ	ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	61
11.	ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਜ	ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ	55	33.	ਅਰਦਾਸ	ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	62
12.	ਧੀ	ਸਿਮਰਨ	56	34.	ਇਸ਼ਕ ਆਖ, ਮੈਂ ਆਖਾਂ	ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ	62
13.	ਸ਼ੀਸ਼ਾ	ਰਵਿੰਦਰ	56	35.	ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ	ਰਮਨਜੋਤ ਕੌਰ	62
14.	ਲੂਣ	ਰਵਿੰਦਰ	56	36.	ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ	ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ	62
15.	ਇਨਸਾਨ	ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ	56	37.	ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ	ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	63
16.	ਸਤਿਕਾਰ	ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	57	38.	ਸ਼ੇਅਰ	ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	63
17.	ਅਜੋਕਾ ਪੰਜਾਬ	ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	57	39.	ਕਵਿਤਾ	ਜਗਸੀਰ	63
18.	ਮਜ਼ਹਬ	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	57	40.	ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਖਿਆਲ	ਜਗਸੀਰ	64
19.	ਜਾਗ ਜਾ...	ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	58	41.	ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਹੈ	ਜਗਸੀਰ	64
20.	ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ	ਜਗਸੀਰ	58	42.	ਮੁਸਕਾਨ	ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	64
21.	ਟੋਪੀਬਾਜ਼	ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ	58	43.	ਅੰਨ-ਦਾਤਾ	ਨਵੀ ਗੋਇਲ	64
22.	84	ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ	58				

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਾਹਿਤ, ਸਮਾਜ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧ ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ, 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ' ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦੀ ਉਪਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਹਿਤ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ, ਪਰਿਵਾਰ, ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਹਿਚਾਣ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਉਸਾਰੀ ਜੀਵਨ-ਰਹਿਤਲ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਲੰਬੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਫਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਨਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਦਮ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਖਰਲੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਂ ਹੀ ਅਚਾਨਕ ਵਿਨਾਸ਼ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਖੱਡਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਧਾਨ ਹੈ।

ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ-ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਰਪੇਸ਼ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਚਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਖੀਰਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰੂ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਮੁਜ਼ਰਮਾਨਾ-ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਾਰੂ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਕੀ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੁੱਟਾਂ-ਖੋਹਾਂ, ਚੋਰੀਆਂ, ਡਕੈਤੀਆਂ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੀਆਂ ਅਮਾਨਵੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਰ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਉੱਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਗਿਐ ਕਿ 'ਪੰਜਾਬ ਜਿਉਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਸ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਅਜਿਹਾ ਨਿਤਾਣਾਂ, ਹਤਾਸ਼ ਤੇ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਤਾਂ ਜੂਝਣ, ਜਰਨ, ਲੜਣ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ-ਕਲਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਣਾਂ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾਂ ਤਾਂ ਭਟਕਿਆ ਨਹੀਂ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਨਹੀਂ, ਗਲਤ ਜੀਵਨ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਕਿਉਂ ਥਿੜਕ ਗਿਆ ਹੈ ? ਇਹ ਵੱਡੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਉਜਾੜਾ, ਅਨਿਆਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ, ਫਿਰਕੂ-ਵਹਿਸ਼ਤ, ਇਹ ਸਭ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ, ਦਲੇਰੀ, ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਅਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ-ਪੱਖਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਰੋਲ-ਮਾਡਲ ਤੇ ਰਹਿਬਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ? ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਰੱਖਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਸਿਆਣਪ ਭਰੇ ਸ਼ੌਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼੍ਰੇਮਾਨ,

ਅਣਖ ਅਤੇ ਮੜਕ ਦਾ ਮੁਜੱਸਮਾ

“ਫਰੀਦਾ ਬਾਰਿ ਪਰਾਇਐ ਬੈਸਣਾ ਸਾਈ ਮੁਝੈ ਨ ਦੇਹਿ॥

ਜੇ ਤੂ ਏਵੇ ਰਖਸੀ ਜੀਉ ਸਰੀਰਹੁ ਲੇਹਿ॥

ਇਹਨਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ

ਜਬ ਆਵ ਕੀ ਅਉਧ ਨਿਦਾਨ ਬਨੈ

ਅਤਿ ਹੀ ਰਨ ਮੈ ਤਬ ਜੂਝ ਮਰੇ

ਵਾਲੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਤਾਂ ਲੋਕ-ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਇਕ ਰਹੇ ਹਨ,

ਸੂਰਾ ਸੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨਾ ਛਾਡੈ ਖੇਤ

ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਸੀ,

ਚੂ ਕਰ ਅਜ ਹਮਾਹ ਹੀਲਤੇ ਦਰਗੁਜਸਤ

ਹਲਾਲ ਅਸਤ ਬੁਰਦਨ ਬ ਸਮਸ਼ੀਰ ਦਸਤ॥

ਉਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗੂਣੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹਥਿਆਰ ਸਿੱਟੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਰਾਹ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਯਥਾਰਥ ਤੋਂ ਭੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਚਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੀ ਇਹ ਰੂਪ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

“ਮਨੂੰ ਸਾਡੀ ਦਾਤਰੀ ਅਸੀ ਮਨੂੰ ਦੇ ਸੋਏ।

ਜਿਓ ਜਿਓ ਮਨੂੰ ਵੱਡਦਾ ਅਸੀ ਦੂਣ ਸਵਾਇ ਹੋਏ।”

ਕੀ ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਉਸ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਅਸਲ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲਾਮਾਂ 'ਤੇ ਕੀ ਦਰਦ ਨਾ ਆਇਆ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਰੱਖਦੀ ਸੀ ? ਕੂੜ ਨੂੰ ਕੂੜ ਤੇ ਜਾਲਮ ਨੂੰ ਜਾਲਮ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜੁਰੱਅਤ ਰੱਖਦੀ ਸੀ।

“ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ

ਅਤੇ

ਰਾਜੇ ਸ਼ੀਹ ਮੁਕੱਦਮ ਕੂੜੇ”

ਅੱਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਮੀਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਰਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਰਸਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਮਨੁੱਖ ਬਣਣ ਦੀ ਬੜੀ ਸਰਲ ਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

“ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਇਐ

ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁੱਟੈ ਪਾਲਿ॥”

ਇਹ ਕੂੜ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਤਿਬ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਤਲਾਸ਼ ਸਕਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਨੈਤਿਕ ਅਤੇ ਸਦਾਚਾਰ ਤੋਂ ਸਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਠੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਤੇ ਰਹਿਬਰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਵਾਰਥੀ ਤੇ ਲਾਲਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਸੋਚ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਦਾਇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਮਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂ ਸਵੀਕਾਰਦਿਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤੋਂ ਭਲੀਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਸ਼ਰਾਰਤ ਭਰੀ ਚੁੱਪ ਸਾਧੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾਂ ਲਈ ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਣ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਗਲਤ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਸੁਹਿਰਦ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜਾਬੀ ਜੀਵਨ-ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨੂੰ

ਹੋਰ ਬਦਤਰ ਬਨਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਸਾਡੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁੰਗਰਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਕਾਲਜ ਦੀ 50ਵੀਂ ਵਰਗੰਢ (ਗੋਲਡਨ ਜੁਬਲੀ) ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਇਕ ਉਸਾਰੂ ਤੇ ਉੱਜਵਲ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕੰਨਸੇ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਵਜੋਂ 'ਦਿ ਲੂਮਿਨਰੀ' ਜਿਹਾ ਉਸਾਰੂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਦੀ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ, ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੰਨਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਬੰਦੇ ਦੇ ਪੁੱਤ

ਮੈਂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਘਰ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾਵਾਂਗੇ ਪਰ ਅਣਜਾਣ ਲੋਕ, ਇਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੱਚਖੰਡ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਆਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਜੰਕਸ਼ਨ ਵੱਡਾ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪਲੇਟਫਾਰਮ, ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਭੀੜ, ਇੰਝ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਕੰਮ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਸਕਰੀਨਾਂ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਿੱਥੇ ? ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਗੁਰਮੇਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਗੱਡੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰ ਆਵੇ। ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ, ਅੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ "ਇਥੇ ਕੌਣ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਪਈ ਏ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਨਈ, ਤੇ ਜੋ ਬੋਲਿਆ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਈ ਸੀ।" ਪਰ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਇੰਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਭਟਕਿਆ ਰਾਹੀ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਵੀ ਲੈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਿਤ ਨਈ ਸਗੋਂ ਸੌਥੇ 'ਤੇ ਸਾਫ਼ ਰਾਹ ਵੀ ਦੱਸਣਗੇ ਬਈ ਇੱਧਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਇਓ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਓਗੇ ਪਰ ਇਥੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਇੰਨੀ ਕੁ ਵਿਹਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਟਕੇ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਜਿਥੇ ਆਪਾਂ ਮਾਲਵਈਆ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਫਲੈਟ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉੱਥੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਰਾਜੀ ਨਈ ਸੀ। ਲੋਕ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸ਼ਾਮੀ ਘਰ ਆ ਵੜਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚਿੜੀ ਚੋਗੇ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਆਲੂਣੇ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਪੈਣ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਆਲੂਣੇ 'ਚ ਆ ਪਰਤਦੀ। ਚਿੜੀ ਵਾਂਗ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਛਿਪਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਹੀ ਨਈ ਸੀ। ਹੱਦ ਤਾਂ ਓਸ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਫਲੈਟ ਦੀ ਤੀਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਮਰਗਤ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦਿਆ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿੱਦਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਨੇ ਯਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ? ਸੁਕਰ ਹੈ ਇੱਥੋਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।"

ਮੈਂ ਗੁਰਮੇਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਾਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਪੰਜੇ ਉਂਗਲਾਂ

ਇੱਕਸਾਰ ਨਈ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਜਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਲੋਕ ਹੀ ਇਸ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੋਣ। ਸਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਇੰਝ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਈ। ਕੁੱਝ ਕੁ ਨੇਕ ਦਿਲ ਇਨਸਾਨ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਜਰੂਰ ਹੋਣਗੇ ਹੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸਾਡਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲਾ ਮਾਸਟਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਮਾੜੀ ਨਈ ਹੁੰਦੀ, ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਨੇਕ ਦਿਲ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਫਰਜ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜੇਕਰ ਗੰਗੂ ਹਿੰਦੂ ਵਰਗ ਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲਾ ਦੀਵਾਨ ਵੀ ਤਾਂ ਓਸ ਕੌਮ ਦਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰੀ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੁਰਮੇਜ ਅਜੇ ਵੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਾਲਵਈਆਂ ਨਗਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮਾਲਵੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੀ.ਐੱਸ. ਸੀ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਈਲੈਟਸ ਕਰਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵੀਜੇ ਦੇ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਅੰਬੈਸੀ 'ਚ ਚੱਕਰ ਮਾਰਨਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਹਫ਼ਤਾ ਭਰ ਰਹਿਣਾ ਗੁਰਮੇਜ ਲਈ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਭਰਿਆ ਕੰਮ ਸੀ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਜਦੋਂ ਇਹ ਸੱਤ ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਫੇਰ ਕੀ ਬਣੂ? ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਹੋਊ, ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਪਰਦੇਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਅਨਾਉਸਮੈਂਟ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੋਚ ਦੀ ਗਹਿਰੀ ਖਾਈ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਗੱਡੀ ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆਉਣੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਬਣੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਲਈ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਅਸਲ ਮੁੱਲ ਨਾਲੋਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਗੁਰਮੇਜ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਲਾਉਣ 'ਤੇ ਲੋਕ ਬੰਨ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰਮੇਜ ਕਹਿੰਦਾ, "ਇੱਥੇ ਸਭ ਛਿੱਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ"। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ "ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ?" ਗੁਰਮੇਜ ਕਹਿੰਦਾ "ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਅ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ" ਉਸਦੇ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਕਹਿ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ "ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ 'ਚ ਬਹਿ ਜਾਵੋ ਉਹਦੇ 'ਚ ਇੰਨੀ ਭੀੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇੱਥੋਂ ਵਾਧੂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਿਓ ਬੱਸ ਲੈ ਲਇਓ।" ਗੁਰਮੇਜ ਕਹਿੰਦਾ "ਫੇਰ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਾਂਗੇ ਤੇ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਵੱਖ ਭੰਨਾਗੇ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਡੀ ਠੀਕ ਹੀ ਹੈ ਭੀੜ 'ਚ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵੱਲ ਤਾਂ ਸਿੱਧੀ ਜਾਊਗੀ।" ਆਪਸ 'ਚ ਸਲਾਹ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਡੱਬੇ 'ਚ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ, ਕੁਝ ਉੱਤਰੇ ਕੁੱਝ ਸਵਾਰ ਹੋਏ, ਭੀੜ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁੱਝ ਕੁ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਧੌਤੀ ਲਾਈ ਹੋਈ। ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਪੰਡਿਤ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸੀਟ ਤੇ ਲੰਮੀ ਪਈ ਸੱਠ ਕੁ ਸਾਲ ਉਮਰ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਔਰਤ ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਵੀ ਸੀਟ ਉੱਤੇ ਬਹਿ ਸਕੇ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਅਠਵੰਜਾ ਕੁ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਬਾਹਰ ਸਮਾਨ ਲੈਣ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਰੋਕੀ ਹੈ।" ਬਾਬੇ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਕੁੱਝ ਪਲਾਂ 'ਚ ਹੀ ਗੱਡੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰ ਗਈ। ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾਇਆ, ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀਟ 'ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਬੀਬੀ ਤੇ ਉਸ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ। ਪੰਡਿਤ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਟੇਢੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਇੰਝ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਉਹਦਾ ਹੱਕ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਚੁੱਪ ਤੋੜਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ ਹੋ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣੈ? ਗੁਰਮੇਜ ਤੁਰੰਤ ਬੋਲਿਆ, "ਵੀਜੇ ਸੰਬੰਧੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਸੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ

ਚਣਕਯਪੁਰੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਜਰਮਨ ਅੰਬੈਸੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਿਬੜਿਆ ਹੁਣ ਗਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਚਲੇ ਹਾਂ।" ਮੈਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੀਬੀ ਤੇ ਗੁਰਮੇਜ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਸੁਣੀ ਗਿਆ। ਬੀਬੀ ਦੇ ਚਿੱਟਾ ਸਾਦਾ ਸਲਵਾਰ ਸੂਟ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਖਿੜਕੀ ਵੱਲ ਇੱਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਿਰ ਤੇ ਨੀਲਾ ਪਰਨਾ ਤੇ ਸਾਦਾ ਕੁੜਤਾ ਪਜਾਮਾ ਪਾਈ ਬੈਠਾ ਸੀ ਪਰ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਨੰਗਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਾਝੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬਸ਼ਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨੰਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ "ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲ ਕੇ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਖਾਤਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਵੋ।" ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬੇ ਨੇ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੇ ਕੇ ਵਚਨ ਵਿਲਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਆਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਦੇਣਾ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਜਲਦ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਗੁਰਮੇਜ ਗੱਦ-ਗੱਦ ਹੋ ਉਠਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਠ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਭਨਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਭੇਦ-ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਬੰਦੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਬਣਾਇਆ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਫਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ।

“ਜੱਗ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਾ ਰੁੱਸ ਜੇ ਮੇਰਾ ਰੁੱਸੇ ਨਾ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ”

ਬੀਬੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਡਿਤ ਖਰਵਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ “ਬੀਬੀ ਜੀ ਬਾਤੋਂ ਤੇ ਆਪ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਕਯਾ ਆਪ ਖੁਦ ਭੀ ਇੰਨ ਬਾਤੋਂ ਪਰ ਅਮਲ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਕਯਾ ਆਪ ਬਨ ਗਏ ਹੋ ਬੰਦੇ ਕੇ ਪੁਤ ਮੁਝੇ ਤੋਂ ਦਿਖ ਨਹੀਂ ਰਹਾ ਕਹੀ ਸੇ ਭੀ”। ਬੀਬੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਕੀ ਆਪਣ ਡਿਆ ਵੇ?” ਪੰਡਿਤ ਕਹਿੰਦਾ “ਮੇਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੇ ਪਰ ਭੀ ਆਪ ਨੇ ਮੁਝੇ ਸੀਟ ਪਰ ਬੈਠਨੇ ਨਾ ਦੀਆ ਲੇਕਿਨ ਇੰਨ ਦੇ ਸਰਦਾਰੋਂ ਕੋ ਆਪ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲੀਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਪ ਕੀ ਕੰਮ ਕੇ ਥੇ। ਸਚ ਬਾਤ ਤੋਂ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਕੋ ਤੋ ਹਮ ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੂਓ ਸੇ ਬੇਅ ਆਤੀ ਹੈ।” ਬੀਬੀ ਗਰਮ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ “ਵੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਲ 'ਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਬੰਡਲ ਪਾਈ ਫਿਰਦਾ, ਕੀ ਪਤਾ ਤੂੰ ਚੋਰ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਤੇਰੇ ਗੰਗੂ ਦਾ ਕੀ ਭਰੋਸਾ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨੀ ਹੋਏ ਤੈਨੂੰ ਬੈਠਾਉਂਦੀ ਮੈਂ ਕੋਲ” ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਅੱਖ ਦੀ ਘੂਰ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

ਗੱਡੀ ਦੇ ਡੱਬੇ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਤੀ ਹੋ ਗਈ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀ ਹੋਈ ਤਕਰਾਰ ਨੇ ਮੇਰੇ ਜ਼ਹਿਨ ਵਿੱਚ ਤੂਫਾਨ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਲੇ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜੇ ਉਗਲਾਂ ਇੱਕ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪਰ ਬੀਬੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਹਿਸਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਪੱਖ ਪੂਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਬਾਲੇ ਜੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਰੁਕੀ ਤੇ ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਵੀ ਉੱਥੇ ਉੱਤਰ ਗਿਆ। ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਦਿਨ ਪੰਡਿਤ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਹੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉੱਤਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੰਬਾਲੇ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਸਫ਼ਰ ਉਸ ਫਿਜ਼ਾ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਜਪੁਰੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਗੱਡੀ ਰੁਕੀ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬੇ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਫ਼ਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਰਨ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਘਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਰੁਖ ਕਰ ਲਿਆ।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਘੜੀ ਦੀ ਮੌਤ

ਕਹਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?.....ਪਲਾਟ ਕਿਵੇਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?.....ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਾਤਰ ਕਿਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।.....ਤੇ ਵਗੈਰਾ-ਵਗੈਰਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੜੇ ਖਿਆਲ ਬੜੀਆ ਉਲਝਣਾਂ, ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਸੰਕਿਆਂ ਨੇ- ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੇ ਆਸੇ-ਪਾਸੇ ਇਕ ਅਦਿੱਖ ਘੇਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਖਿਆਲ ਇੰਨੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਗਰਮ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਪਏ ਕੋਲੇ ਵਾਂਗ ਭੱਖ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਟੱਡੀ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਬੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੇਜ਼ ਪੱਖੇ ਦੀ ਹਵਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਗਰਮ ਅਤੇ ਹੁੰਮਸ ਭਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੈਨ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਮੇਜ਼ ਉੱਪਰ ਹੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਸੁੱਟ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਛੱਤ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ।

“ਸੁਰਜੀਤ.....ਵੇ ਪੁੱਤ ਸੁਰਜੀਤ” ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜਿਆ। ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ, ਬਾਹਰ-ਖਿੜਕੀ ਥਾਈਂ ਵੇਖਿਆ, ਸ਼ਾਮ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ਾਂ ਉੱਪਰ ਉੱਤਰ ਆਈ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਦੇਵਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੱਲੀ ਵਾਂਗ ਭੁੰਨ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਲਈ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਸੁਰਜੀਤਵੇ! ਸੁਰਜੀਤ”ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਤੇਜ਼ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ- ਮੇਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਖੰਭ ਲਾ ਕੇ ਉੱਡ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਦੂਸਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕਦਮ ਵਧਾਏ ਹੀ ਸਨ, ਕਿਉਂ? ਸੁਰਜੀਤ ਪੁੱਤ ਤੈਨੂੰ ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰੀਆਂ, ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ.....ਠੀਕ ਹੈ?..... ਹਾਂ ਬੇਬੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋਣਾ ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਪੜ੍ਹਦਾ-ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੌਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬੇਬੇ ਨੇ ਟੇਬਲ ਉੱਪਰ ਰੋਟੀਆਂ ਲਿਆ ਰੱਖੀਆਂ। ਅੱਜ ਬੇਬੇ ਨੇ ਦਾਲ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਮੱਖਣ ਤਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੇਬੇ ਦੀ ਬਣਾਈ ਦਾਲ ਕਿਸੇ ਫਾਈਵ ਸਟਾਰ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਦਾਲ ਮੱਖਣੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਤੰਦੂਰ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਕੁਰਸੀ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

“ਪੁੱਤ ਸੁਰਜੀਤਏਹ ਘੜੀ ਮੈਨੂੰ, ਕੱਲ ਘਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮਿਲੀ ਸੀ” ਬੇਬੇ ਨੇ ਇਕ ਕਾਲੇ ਪਟੇ ਵਾਲੀ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਨੂੰ ਟੇਬਲ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਘੜੀ ਦੀ ਸੂਈ ਉੱਤੇ ਗਿਆ ਜਿਹੜੀ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੋਲਾਕਾਰ ਘੜੀ ਅੰਦਰ ਬਣਿਆ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੂਰਜ ਲਿਸਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਘੜੀ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਠੀਕ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਟ ਉੱਪਰ ਬੰਨ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।.....ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਵਿਕਰਮ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। “ਯਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋਗਾ?” ਉਸਨੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪਏ ਮੈਟ ਉੱਪਰ ਬੂਟ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਕਿਥੇ ਜਾਣਾ?” ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ। “ਬੱਸ, ਯਾਰ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਐ....ਆਹ, ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਚੌਂਕ ਦੇ ਏ.ਟੀ.ਐਮ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾ ਕੇ ਲਿਆਉਣੇ ਆ...ਚੱਲੋਗੇ ਮਹਾਰਾਜ” ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇ ਹੱਥ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਥੋੜਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਠੀਕ ਏ, ਮੈਂ ਚੱਲਦਾਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ।” ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਥੱਲੇ ਪਈਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਦੱਸ ਕੇ ਵਿਕਰਮ ਨਾਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਘੋੜੇ

ਵਾਂਗ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ.....ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸਟੈਂਡ ਲਾਏ ਮੋਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ, ਆਪ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਏ.ਟੀ.ਐਮ. ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਈ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਕੁੱਝ ਸਕਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ-ਵਿਕਰਮ ਪੈਸੇ ਕਢਵਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਉੱਪਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਫੜ ਲਈ ਉਸਨੇ ਘੋੜੇ ਰੂਪੀ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਵੱਖੀ ਨਾਲ ਪੈਰ ਲਾਇਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦਾ ਹੋਇਆ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਿਆ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਜਿਸਦੀ ਸੂਈ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਦਮ ਤੋੜ ਕੇ ਸਾਹ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੇ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਸੀਸ਼ੇ ਉੱਪਰ ਉਂਗਲ ਮਾਰੀ ਪਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ।

“ਸੁਰਜੀਤ ਲੱਗਦਾ ਕੋਈ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਇਆ ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਹੌਲੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਮੈਂ ਸੜਕ ਦੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕ ਝੁਰਮਟ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਗੋਲ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਸੜਕ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਪਿਆ ਸੀ।

“ਵਿਕਰਮ ਸ਼ਾਇਦ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ।” ਮੈਂ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉਤਰਦੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਮੈਂ ਤੇ ਵਿਕਰਮ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗੋਲ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੀ ਬੰਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਬੇਸੁੱਧ ਪਿਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਫੜ ਕੇ ਉੱਪਰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਦੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਵਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ। ਇੱਕ ਅਧਕਤ ਔਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੁੰਨੀ ਉਸ ਜਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉੱਪਰ ਬੰਨ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਨੁਕੀਲਾ ਪੱਥਰ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਪਾੜ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਗਦੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਬਹੁਤ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਖਿਆ ਵੀ ਸੀ- ਪਰ ਇੰਝ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਸੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਸ ਬੇਸੁੱਧ ਪਏ ਆਦਮੀ ਉੱਪਰ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਉੱਪਰ-ਨੀਚੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਜਿੰਦਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਪੇਟ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਫੁੱਲਦਾ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਲਈ, ਤੇ ਦੋ ਸਕਿੰਟਾਂ ਲਈ ਨੀਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

“ਕੋਈ ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ।”

“ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਐਂਬੂਲੈਂਸ ਨੂੰ?”

“ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ?”

“ਕੋਈ ਗੱਡੀ ਰੋਕੋ,.....ਇਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਚੱਲੋ।”

ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਿਆ, ਲੋਕ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ, ਤੇ ਜਖ਼ਮੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਵੱਲ ਗਿਆ, ਸੂਈ ਹਾਲੇ ਵੀ ਦਮ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਕੀ ਹੋਇਆ ਵੀਰ ਜੀ ਸਭ ਠੀਕ ਤਾਂ ਹੈ?” ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ “ਬੱਸ ਵੀਰ ਜੀ! ਇੱਕ ਸਾਇਕਲ ਸਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ-ਬਚਾਉਂਦੇ ਆਪ ਮੋਟਰ-ਸਾਇਕਲ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਓਹ...ਵੇਖੋ- ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ। ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ। ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ।

ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਇਕ ਜਖ਼ਮੀ ਪਸ਼ੂ ਵਾਂਗ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇਕ ਸਿੰਗ ਟੁੱਟ ਕੇ ਹੇਠਾ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਦਰਦ ਬੋਲ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਲੋਕ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਦਾ ਭਾਣਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਾਇਕਲ ਸਵਾਰ ਦਾ ਕਸੂਰ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਸੜਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ। ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਇਹਨਾਂ, ਸਭ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਜਖ਼ਮੀ ਵੱਲ ਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਹਰਕਤ ਹਾਲੇ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਦੀ ਵੀ। ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਹਿਮਾ-ਗਹਿਮੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਛੇ ਫੁੱਟ ਲੰਬੇ ਭਰਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੈਟਰੋਲ ਗੱਡੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈ। ਚਾਰ-ਪੰਜ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਜਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਟੰਗਾਂ ਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਜਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਪੈਂਟ-ਇੰਨੀ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੋਂ ਵੀ ਥੱਲੇ ਲਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਥਾਣੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਥੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪੋ-ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ। ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ ਤੇ ਮੋਟਰਸਾਇਕਲ ਸਟਾਰਟ ਕਰ ਲਿਆ। ਮੈਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁਝ ਸੋਚੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਵਿਕਰਮ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਪਰ ਟਿਕਾ ਲਈ ਮੇਰੀ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਮੇਰੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਈ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁੱਟ ਘੜੀ ਹੁਣ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਸੂਈ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਜੰਮ ਗਈ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਟ ਉੱਪਰ ਕੋਈ ਮਰੀ ਹੋਈ ਨਿਰਜਿੰਦ ਚੀਜ਼ ਬੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਨੇਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਸੂਰਜ-ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਜਖ਼ਮੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪੇਟ ਇੱਕ ਦਮ ਫੁੱਲ ਕੇ ਸੁੰਗੜ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਫੁੱਲਿਆ, ਨਾ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਨਾ ਦੋ ਸਕਿੰਟ।

ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰਮ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਗੇਟ ਮੂਹਰੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਡ ਨਾਈਟ....ਟਾਟਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤੇ ਕੁਰਸੀ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਗਿਆ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਿਆ ਪੈਂਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਪਰ ਹਲ ਵਾਂਗ ਪੈਂਨ ਨੂੰ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਬੀਜ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਗੱਡੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੰਗਰਨ ਲਈ ਜਗਾ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਪਲਾਟ ਸਿਰਜ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਉੱਪਰ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉਸਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਉਤਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲੀ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਸਵਾਰੀ

ਤੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ 'ਤੇ ਰਹੀ
ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਛੋਹ ਨਾ ਸਕਿਆ
ਤੇਰੇ ਲਈ ਪਿਆਰ
ਸਿਰਫ਼ ਹਨੇਰੇ 'ਚ
ਤੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਸੀ
ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਲਈ ਚੰਗੀ ਸਾਂ
ਓਦੋਂ ਤਕ.....

ਜਦੋਂ ਤਕ
 ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ
 ਤੈਨੂੰ ਗਊ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਤਲਬ ਹੈ
 ਭੁੱਖੇ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ
 ਮਾਸ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨੋਚ ਹੀ ਚੁੱਕਾ ਸੀ
 ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਰੱਤ ਨਿਚੋੜਨ ਲਈ
 ਜੇ ਤੂੰ ਖੁੰਖਾਰ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਹੀ ਚੁੱਕਾ ਏ
 ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਾਂਗੀ
 ਤੇਰੇ ਰੱਤ ਦੀ ਇਕ ਬੂੰਦ ਵੀ
 ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡੁੱਲਣ ਨਾ ਦੇਵਾਂਗੀ।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਜੀ ਮੈਂ ਜੱਟ ਹਾਂ

ਜੀ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜੱਟ ਹਾਂ
 ਬੱਸ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੱਤ ਹਾਂ।
 ਮਹਿੰਗੇ ਰੇਹ-ਸਪਰੇਆਂ ਨੇ
 ਕੱਢੇ ਪਏ ਵੱਟ ਆ,
 ਅੱਜ ਕੱਲ ਮੈਂ ਬੈਕਾਂ
 ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੇਠ ਲੱਤ ਆਂ,
 ਅੰਨਦਾਤਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੈਂ
 ਏ ਵੀ ਗੱਲ ਸੱਚ ਐ।
 ਹਾੜੀ 'ਚ ਤੂੜੀ, ਸਾਉਣੀ 'ਚ ਪਰਾਲੀ
 'ਤੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਹੱਕ ਆ
 ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਦਮਾਮੇ ਮਾਰਦਾ
 ਕਦੀ ਨਈ ਸੀ ਥੱਕਦਾ
 ਅੱਤ ਹਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ
 ਬਣਾਇਆ ਫਾਹਾ ਪੱਗਦਾ....।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤਾਜ ਬਣੇ ਕਿਉਂ ਸਾਡੇ ਹੀ ਸਿਰ ਦਾ
 ਪੁੱਤ ਲੀਡਰ ਦਾ ਕਿਉਂ ਕੋਈ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦਾ?
 ਹਕੂਮਤ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਲੱਗਣਾ ਇਹਨੇ ਕੁੱਝ ਨਾ ਦੇਣਾ ਏ
 ਕਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਣਨਾਂ ਪੈਣਾ ਏ।
 ਪੁੱਤ ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਭਵਿੱਖ ਸਾਡਾ ਜਾਂਦਾ ਏ ਕਿਰਦਾ
 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤਾਜ ਬਣੇ ਕਿਉਂ.....
 ਅਸੀਂ ਧਰਨੇ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ
 ਮੁੱਲ ਮਿਹਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾ ਮੁੜਦੇ ਤਾਂ ਸਪਰੇਆਂ ਪੀਤੀਆਂ ਨੇ
 ਜੀਵਨ ਪੱਧਰ ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਜਾਂਦਾ ਏ ਗਿਰਦਾ
 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤਾਜ ਬਣੇ ਕਿਉਂ.....
 ਧੀ ਪੁੱਤ ਦੇ ਕਾਜ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕ ਰਚਾਏ ਨੇ
 ਘਰ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਧੀ ਦਾ, ਕਿੱਲੇ ਬੈਅ ਕਰਵਾਏ ਨੇ
 ਅੱਤ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਟਿੱਪੀ ਲੱਗ ਜੇ ਗੁਰੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ
 ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਤਾਜ ਬਣੇ ਕਿਉਂ.....

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

“ਮੈਂ ਨਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ”

ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੇਰਾ ਖਹਿੜਾ ਯਾਰੋ,
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਭੈੜਾ ਯਾਰੋ,
 ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਰਲੀਆਂ ਕਈ ਲਹੂ 'ਚ ਮੇਰੇ
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਿਗਰ ਮੇਰਾ ਕੈੜਾ ਯਾਰੋ।
 ਕਈ ਬਿਰਹਾ ਰੁੱਤ ਦੇ ਹਾਣੀ ਰਹੇ
 ਕਈ ਤਿੜਕੇ ਘੜੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਰਹੇ
 ਰੋਕੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਪੂਏਂ ਸਾਹਾਂ 'ਚ
 ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਧਖਾਂਦੇ ਟਾਹਣੀ ਰਹੇ
 ਬੁੱਢੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਕੋਠੇ ਚੌਂਦੇ ਰਹੇ
 ਉਹ ਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰੋਂ ਮੰਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ
 ਕੁਝ ਵੰਡਦੇ ਰਹੇ ਬੁੱਕਾਂ ਭਰ-ਭਰ
 ਕੁਝ ਮੁੱਕ-ਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਰਹੇ
 ਹੁਣ ਪੱਤਣਾਂ 'ਤੇ ਛੱਲਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ
 ਮੌਤ ਵਾਂਗ ਕਰਦੀਆਂ ਪੱਤਾਂ ਯਾਰੋ।
 ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੇਰਾ ਖਹਿੜਾ ਯਾਰੋ,
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਭੈੜਾ ਯਾਰੋ॥

ਹਰਸ਼ਦੀਪ

ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓ-ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ

ਕੋਠਾ ਦੇ ਖਣ ਦਾ

ਆਸਰਾ ਏ ਜੱਟਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦਾ
 ਭੁੱਖਾ ਸੌਂ ਜਾਵੇਂ ਢਿੱਡ ਭਰੋਂ ਸਭ ਦਾ
 ਤੇਰੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਕੌਣ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਏ
 ਕਿਉਂ ਚੰਮ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਜੱਟਾ ਜਾਂਦਾ ਬਣਦਾ
 ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬੈਠੇ ਮਹਿਲੀਂ ਮੌਜਾਂ ਲੁੱਟਦੇ
 ਤੂੰ ਜਿਥੇ ਰਹਿੰਨਾ ਕੋਠਾ ਦੇ ਖਣ ਦਾ
 ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਤੇਰੇ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਲੱਥੀ
 ਚੰਮ ਸਾੜਦਾ ਟਿੱਬਿਆਂ ਦੀ ਰੇਤ ਏ ਤੱਤੀ
 ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਆੜਤੀ ਦੀਆਂ ਕਰ ਮਿੰਨਤਾਂ
 ਆੜਤੀ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਹੋਈ ਜਾਵੇ ਮਣ ਦਾ
 ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬੈਠੇ ਮਹਿਲੀਂ.....
 ਨੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਬਣੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤੇਰੇ ਹੱਕ ਦੀ
 ਵੋਟ ਲੈ ਕੇ ਫਾਇਦਾ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੀ ਚੱਕਦੀ
 ਜੇਬਾਂ ਭਰਕੇ ਨੇ ਹੁੰਦੇ ਕੰਮ ਭੋਲਿਆ
 ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਏ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਦਾ
 ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬੈਠੇ ਮਹਿਲੀਂ.....
 ਕੱਢ 'ਗੁਰੀ' ਹੱਲ ਮਸਲੇ ਗੰਭੀਰ ਦਾ
 ਮੋੜਨਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਰੁੱਖ ਤਕਦੀਰ ਦਾ
 ਢੰਗ ਨਵਾਂ ਕੋਈ ਅਪਣਾ ਕੇ ਦੇਖਲਾ
 ਭੇਤੀ ਹੋ ਜਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਣ-ਕਣ ਦਾ
 ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬੈਠੇ ਮਹਿਲੀਂ.....

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਖੂਬਸੂਰਤ ਦਿਖਣਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?
 ਬਦਸੂਰਤ ਦਿਖਣਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੈ।
 ਆਪਣਾ ਆਪ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?

ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।
ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਾ ਦਿਖੇ ਤਾਂ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?
ਆਪਣਾ ਆਪ ਨਾ ਦਿਖੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ।
ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੈ?
ਮਿਹਨਤ ਨਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੈ।
ਜੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ?
ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੈ।

ਰਵਿੰਦਰ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਜੰਗਲ

ਕੁਦਰਤ ਤੂੰ ਕੀ, ਅਜਬ ਜੰਗਲ ਬਣਾਇਆ।
ਇੱਕ ਰੁੱਖ ਛੋਟਾ, ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਉਗਾਇਆ।
ਫਰਕ ਤੇਰਾ, ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ।
ਏਨਾ ਪਤਾ, ਸਾਰਾ ਖੇਡ ਤੂੰ ਹੀ ਰਚਾਇਆ।
ਜੇ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ, ਇੱਕ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ।
ਨਾ ਕੋਈ ਰੁੱਖ ਛੋਟਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ।
ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੁੱਖ ਦੀ, ਨਸਲ ਨਾ ਜਾਤੀ ਹੋਵੇ।
ਹਰ ਇੱਕ ਰੁੱਖ, ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਵੇ।
ਇੱਕ ਸਾਥ ਬਿਨਾਂ, ਜੰਗਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।
ਪਾਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ, ਜੰਗਲ ਨਾ ਲੱਗੇ ਪਿਆਰਾ।

ਰਵਿੰਦਰ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਅਜੋਕਾ ਸਮਾਜ

ਜੇਕਰ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਬਿੰਬ ਬਾਖੂਬੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਮਿਲਵਰਤਣ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਲੱਗ ਜਾਤੀ, ਧਰਮ, ਰੰਗ-ਰੂਪ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਏਕਤਾ ਰੂਪੀ ਧਾਗੇ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਵਾਂਗ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕਈ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਥਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਿ ਪੱਖ।

ਬਦਲਾਅ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਸਵੱਟੀ ਉੱਤੇ ਤੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਪਾਠਕ ਵੀ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਦਲਾਅ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਨੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਤਵਾਦ ਕਾਰਨ ਲੋਕ ਸਹਿਮ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਪਣਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ

ਜ਼ਿੰਦਗੇ ਲੱਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤ ਆਦਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਆਪ ਸਹੇੜੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ-

**“ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ,
ਦਿਵਸੁ ਰਾਤ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ”**

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਹਵਾ, ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਧੂੰਆਂ ਅਤੇ ਪਾਣੀ, ਪਲਾਸਟਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਈ ਗਈ ਅੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਸਿਹਤ ਉੱਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨਿਕ ਵੇਸਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਈ-ਵੇਸਟ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਕਾਫੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲੀ ਅਤੇ ਆਰਾਮਦਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ ਵੀ ਕਈ ਲੋਕ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਰਗੀ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਇੰਝ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਥਣਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਚੜ ਅਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇੰਝ ਹੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਬੰਗਲੌਰ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਉੱਤੇ ਹੋਈਆਂ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਕੱਚਾ ਚਿੱਠਾ ਖੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਤੀਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ:-

“ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ, ਜਿਤੁ ਜੰਮੈ ਰਾਜਾਨ”

ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਨ 'ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਜੂੰ ਨਹੀਂ ਸਰਕ ਰਹੀ। ਜਦ ਕਿ ਮਰਦ ਅਤੇ ਔਰਤ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਰੀਬੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਝ ਹੀ ਆਬਾਦੀ ਵੀ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਚੀਨ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਗਲੋਬਲ ਹੰਗਰ ਇੰਡੈਕਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ 118 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 97 ਨੰਬਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਲਏ ਹਨ। ਨੋਟਬੰਦੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਆਦਮੀ ਫਿਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਲੇ ਧਨ ਖਿਲਾਫ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਮਹਿੰਗਾਈ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ। ਆਮ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਫੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਪੁਰਾਣੇ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪਿਆਰ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਮਾਪਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਦਾ-ਦਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਸਿਮਟ ਕੇ ਸਿਰਫ ਇਕ

ਮੋਬਾਇਲ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੱਕ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਉੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਉੱਪਰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਗਲਤ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਪਰਖਣ ਦੀ, ਮੌਲਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ। ਪਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਮਾਜਿਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤਾਹੀਓਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਭ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਯਤਨ ਵੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਵਸਾ ਕੇ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਧੀ

ਮਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਧੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ
ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦ ਕੁਝ ਬਣ ਜਾਵੇ
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਏਂ
ਜਦ ਮੁੰਡਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏ
ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਤੈਨੂੰ ਧੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਏ
ਮਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਧੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ
ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਜਦ ਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਪੈਦਾ
ਫਿਰ ਰੱਬ ਕੋਲ ਪੁੱਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਮੰਗਦੀ ਏਂ
ਜਦ ਪੁੱਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪੈਦਾ
ਤਾਂ ਧੀ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਏਂ
ਮਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਧੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ
ਫਿਰ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਇਕ ਧੀ ਜੰਮ ਪਵੇ
ਦੂਜੀ ਤੋਂ ਤੂੰ ਕਤਰਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ
ਆਪਣੀ ਧੀ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਗਮ
ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਲਕਾਉਂਦੀ ਏਂ
ਮਾਂ ਜੇ ਤੂੰ ਧੀ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ
ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਉਂਦੀ ਏਂ

ਸਿਮਰਨ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਸ਼ੀਸ਼ਾ

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਆਇਆ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਆਇਆ,
ਸਾਡੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਹੈ ਆਇਆ।
ਕੁਝ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਖੜੇ ਨੇ,
ਕੁਝ ਬਿਨਾਂ ਤਿਆਰੀ ਆਣ ਖੜੇ ਨੇ।
ਡਰੋ ਨਾ! ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਡਰਾਉਣ ਨੀ ਆਇਆ,

ਇਹ ਤਾਂ ਨਿਖਾਰ ਦਿਖਾਉਣ ਹੈ ਆਇਆ।
ਕੁਝ ਹਿੰਮਤੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਖੜੇ ਨੇ,
ਕੁਝ ਸੁੱਤੇ ਉਠਕੇ ਆਏ ਵੀ ਬੜੇ ਨੇ।
ਮਿਹਨਤੀਆਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਚਮਕਦੇ ਦੇਖੇ,
ਨਲਾਇਕਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਲਮਕਦੇ ਦੇਖੇ।
ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਣਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਦੇਖਕੇ,
ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਆਪੇ 'ਚ ਕਮੀਆ ਦੇਖਕੇ।
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਆਇਆ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਆਇਆ,
ਸਾਡੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਹੈ ਆਇਆ।

ਰਵਿੰਦਰ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਲੂਣ

ਉਹ ਲੂਣ ਦਿਓ
ਜੋ ਪਾਸ਼ ਖਾਂਦਾ ਸੀ।
ਅਸੀਂ ਵੀ ਖਾਣਾ
ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ
ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਵੀ ਧਰ ਦਿਓ,
ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦੇ,
ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਲਾਉਣਾ।
ਹੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ,
ਵਾਪਸ ਦਵਾਉਣਾ
ਖਾ ਕੇ,
ਕਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ,
ਨੂੰ ਭਜਾਉਣਾ।
ਦੱਸੋ?
ਜਦੋਂ ਬਚੇ ਖੁਚੇ ਲੋਕ,
ਵੀ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਗਏ,
ਓਦੇ ਖਵਾਉਣਾ ?
ਜੇ ਪੈ ਗਈ ਗੁਲਾਮੀ,
ਫਿਰ ਪਉ ਪਛਤਾਉਣਾ,
ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ,
ਲੂਣ ਕਿਸੇ ਕੰਮ,
ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ।

ਰਵਿੰਦਰ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਇਨਸਾਨ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਇਨਸਾਨ,
ਧਰਮ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਏ।
ਸਿੱਖ, ਇਸਾਈ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ,
ਮੈਂ ਨਹੀਂ! ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਏ।
ਕਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪੂਜੋ,
ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ।
ਮੈਂ ਨਹੀਂ! ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਤੁਸੀਂ ਚਲਾਇਆ ਏ।
ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਓ,
ਫਿਰ ਮਿਹਨਤ ਆਪਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਝੋਲੀ ਕਿਸ ਦੀ ਭਰਦੇ ਓ,
ਕਦੋਂ ਮੈਂ, ਕਿਸ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਫੈਲਾਇਆ ਏ,
ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਇਨਸਾਨ,

ਇਹ ਸਭ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਏ।

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਸਤਿਕਾਰ

ਜੇ ਕੁੱਲ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
ਪਿਉ ਪਾਣੀ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰ
ਵੱਡਾ ਖਾਰਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾ ਬਣ
ਨੀਵੀਂ ਮਿੱਠੀ ਝਰਨਾਂ ਸੁਰ ਫੜ
ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਉੱਦਮ ਕਰ
ਪਿਆਰ ਕਰ
ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ
ਗਰੂਰ ਨਾ ਕਰ
ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਗੰਦਾ ਨਾ ਕਰ
ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ
ਭਾਲ ਕਰ
ਮਾਤਾ ਧਰਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ
ਜੇ ਆਸ ਤੱਕਦਾ ਹੈਂ
ਗੁੰਥਾਂ 'ਤੇ
ਜੇ ਆਸ ਨਹੀਂ ਤੱਕਦਾ
ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ
ਅਮਲ ਕਰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਮੀ ਕੁੱਝ ਵੀ ਕਰ
ਜੇ ਕੁੱਲ ਨੂੰ ਆਬਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
ਮਾਂ ਪਿਉ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰ

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਅਜੋਕਾ ਪੰਜਾਬ

ਰੱਬਾ! ਮੈਥੋਂ ਖੜ੍ਹ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਉੱਜੜ ਗਈਆਂ ਇਹ ਰਾਹਵਾਂ,
ਪਿਓ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਂਗੂ ਵਗਦੇ
ਰੁਲਦੀਆਂ ਜਾਪਣ ਮਾਵਾਂ।
ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦੇ
ਸੀ ਸ਼ਾਇਰ ਅਣਮੁੱਲੇ,
ਅੱਜ ਠੰਡੀ ਮਿੱਠੀ ਪੌਣ 'ਚ ਯਾਰੋ
ਘੁਲ ਗਏ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬੁੱਲੇ,
ਸੀਨੋਂ ਵਿਚੋਂ ਹੂਕਾਂ ਨਿਕਲਣ
ਕਿੰਝ ਗੀਤ ਲਿਖਾਂ ਨਾਲ ਚਾਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਕਹਿਣ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਿਆ,
ਦੇਸ਼ ਮੇਰਾ ਅਣਖੀਲਾ,
ਸੱਚ ਐ ਬਈ! ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਵਧੀਆਂ,
ਏਥੇ ਰਿਹਾ ਨਾਂ ਕੋਈ ਵਸੀਲਾ,
ਟੱਕ ਵੇਚ ਨਿਆਈਂ ਵਾਲਾ ਬਾਪੂ
ਮੈਂ ਹੋ ਕਨੇਡਾ ਆਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਕੀਤੇ ਅੱਡਰੇ ਯਾਰੋ,
ਪੰਜੇ ਪਾਣੀਂ ਵਹਿੰਦੇ ਵਹਿੰਦੇ,

ਢਾਈ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਵੰਡਣੋਂ,
ਜਨਾਬ ਰਹਿੰਦੇ ਏਹ ਕਹਿੰਦੇ,
ਜੋ ਛੇਵਾਂ ਵਗਿਆ, ਲੈ ਗਿਆ ਵਹਾ ਕੇ,
ਨਾਲ ਹੀ ਖੇੜੇ ਚਾਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਹੜ੍ਹ ਬਰਬਾਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁੜ ਗਈ,
ਕੱਚੀ ਉਮਰ ਜਵਾਨੀ,
ਅੱਜ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਖੜ ਹੋਵੇ,
ਕਦੇ ਨਈਂ ਸੀ ਇਸਦਾ ਸਾਨੀ,
ਮਾਪਿਆਂ ਪੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ
ਚੰਦ ਹਓਕੇ ਤੇ ਕੁਝ ਹਾਵਾਂ
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਵਿੱਚ ਕਿਤਾਬਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ,
ਮੇਲੇ ਛਿੱੜਾਂ ਅਖਾੜੇ,
ਸੰਨ ਚਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਦੌਰ ਨੇ,
ਵੱਸਦੇ ਘਰ ਉਜਾੜੇ,
ਲਾਸ਼ ਸਰਾਣੇ ਬੈਠੀਆਂ ਵਿਲਕਣ,
ਭੈਣਾਂ ਬੁੱਢੀਆਂ ਮਾਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਰਾਜੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ,
ਜੰਮਣ ਦੇਣ ਨਾਂ ਲੋਕੀ,
ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਮੱਤ ਏਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ,
ਰੋਕੀਂ ਰੱਬਾ ਰੋਕੀਂ,
ਸ਼ਾਸਕ ਚੋਰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੋ ਗਏ ਨੇ,
ਫਿਰ ਕੀਹਦੇ ਦਰ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....
ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਏ,
ਭਾਸ਼ਾ ਲੱਗੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪਿਆਰੀ,
ਜਾਗ ਜਵਾਨਾਂ ਫੇਰ ਰਿਹੈਂ ਕਿਉਂ
ਆਪਣੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਆਰੀ,
ਤੱਕ “ਵਿਰਕਾ” ਰੋਂਦੀ ਪੰਜਾਬੀ,
ਖੜ੍ਹੀ ਪਸਾਰੀ ਬਾਢ੍ਹਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ ਖੜ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਉੱਜੜ ਗਈਆਂ ਇਹ ਰਾਹਵਾਂ,
ਪਿਓ ਸੁਹਾਗੇ ਵਾਂਗੂ ਵਗਦੇ,
ਰੁਲਦੀਆਂ ਜਾਪਣ ਮਾਵਾਂ,
ਰੱਬਾ ਮੈਥੋਂ.....

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਮਜ਼ਹਬ

ਮਜ਼ਹਬ ਤਾਂ ਦਿਸ ਜਾਂਦੇ
ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ
ਇਨਸਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ
ਮਜ਼ਹਬ ਕਿਉਂ ਨਈਂ ਦਿੱਸਦਾ?
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦਾ
ਅਸਲੀ ਮਜ਼ਹਬ ਹੈ ਯਾਰੋ
ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ
ਮਜ਼ਹਬ ਕਿਉਂ ਨਈਂ ਦਿਸਦਾ ?

ਜੋ ਕਦੇ ਦਿੱਸਿਆ ਈ ਨਈ ਸਾਨੂੰ
 ਓ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ
 ਜੋ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ
 ਓ ਕਿਉਂ ਨਈ ਦਿੱਸਦਾ ?
 ਅਸੀਂ ਜਾਂ ਤੇ ਅੰਨੇ ਹਾਂ
 ਜਾਂ ਫਿਰ ਢੋਂਗ ਰਚਾਉਂਦੇ ਹਾਂ
 ਜਾਂ ਵੇਖਣਾ ਨਈ ਚਾਹੁੰਦੇ
 ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ
 ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਵਿਖਾਉਣ ਪਿੱਛੇ
 ਕੋਈ ਛੁਪਿਆ ਲਾਲਚ ਹੈ
 ਇਸ ਲਾਲਚ ਪਿੱਛੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੇ
 ਕਿੰਨੇ ਮਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ?

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
 ਬੀ.ਏ ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਜਾਗ ਜਾ...

ਜਦ ਸੱਚ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਅਵਾਮ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇਗੀ,
 ਓਦੋਂ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਵਾਂਗ ਕੁੱਤਿਆਂ ਹਉਂਕੇਗੀ,
 ਖੰਡਾ ਬਣਦਿਆਂ ਲੱਗਣੀ ਨਾ ਦੇਰ ਹੈ ਗੁਲਾਬ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਫਰੋਲ ਲੈ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ.....
 ਕੀਤੀ ਮਰਦ ਅਗੰਮੜੇ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਾਰੀ,
 ਅਤੇ ਦੱਸ ਗਿਆ “ਕੌਣ ਅਸੀਂ” ਜੱਗ ਨੂੰ,
 ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ, ਨਲੂਏ ਜਿਹੇ ਤੇਰੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੇ,
 ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਨੀਵਾਂ ਪੱਗ ਨੂੰ,
 ਤੱਕ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਦੀ ਸੀ ਮੌਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬੂ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ.....
 ਤੂੰ ਹੀ ਏਂ ਭਗਤ, ਸਾਡਾ ਤੂੰ ਹੀ ਏਂ ਸਰਾਭਾ ਵੇ,
 ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਬਾਬੇ ਗਦਰੀਆਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਵੇ,
 ਕੀ ਦੇਵੇਂਗਾ ਜਵਾਬ? ਉੱਤੇ ਜਾ ਕੇ ਅਜ਼ਾਦ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ.....
 ਘੁਣ ਖਾਂਦੇ ਰੁੱਖ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਹੋ ਚੱਲਾ,
 ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬੂਟੀ ਵਿਚ ਨੂਰ ਤੇਰਾ ਚੋ ਚੱਲਾ,
 ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਪਈ ਡੋਬਦੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ.....
 ਰੱਖ ਕੇ ਯਕੀਨ ਯਾਰਾ ਆਪੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ,
 ਉਹੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਜਿਹਦੇ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇ ਮਾਣ,
 ਛੱਡ ਲਗਜ਼ਰੀ ਬੈਂਡ ਤੂੰ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਆ ਓਏ,
 ਯਾਦ ਕਰ ਵੇਲਾ ਲੋਕ ਛੱਡਦੇ ਸੀ ਰਾਹ ਉਏ,
 ਕਲਮ ਤੇ ਖੰਡਾ ਤੈਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਏ ਲੋੜ,
 ਛੱਡ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਚੜ੍ਹੇ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਲੋਰ,
 ਬੰਨ ਦਸਤਾਰ ਕੰਨੋਂ ਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਓਏ,
 ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਹੋਰ ਬੋਲੀ, ਮਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਂ ਭੁਲਾ ਓਏ,
 ਮਾਰ ਸ਼ੇਰਾ ਅੱਡੀ ਪੈਰੀਂ ਪਾ ਕੇ ਰਕਾਬ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਫਰੋਲ ਲੈ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ,
 ਜਾਗ ਜਾ.....

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
 ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ

ਮੈਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ
 ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ
 ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕਰਨ ਲਈ
 ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ
 ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ.....
 ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਜਿਗਰਾ
 ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਖਿਆਲ
 ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ
 ਸੋਧਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ..... ।

ਜਗਸੀਰ
 ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓ-ਟੈੱਕ, ਭਾਗ-ਪਹਿਲਾ

ਟੋਪੀਬਾਜ਼

ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ
 ਇਹ ਤੇ ਸਾਰੇ ਈ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਦਿਖਾਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਕੁਝ ਛੁਪਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਕੁਝ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਲੁਕਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਲਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਆ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਦੁੱਖ ਵਧਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕੰਡੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਕੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਕੁਝ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਚੋਂ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ ।
 ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਹਸਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਰਵਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਕੁਝ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਰਾਨੇ ਗੁਣ-ਗੁਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਕੁਝ ਮਾਨ ਵਾਗੂੰ ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਮਤਲਬ ਨੂੰ ਟੋਪੀ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ।

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
 ਬੀ.ਏ, ਭਾਗ-2

ਚੁੱਲੇ ਬੁੱਝੇ
 ਬਲਦੇ ਸਿਵੇ ਸੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ,
 ਬੰਨ ਕਫ਼ਨ
 ਕਦੋਂ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨੋਂ ਉਤਰਾਂਗੇ,
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਜਈ ਏ ਕੌਮ ਮੇਰੀ,
 ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏ ਨਾ ਹਾਸੀ,
 ਮਿਟਣੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੋਂ ਯਾਰੋ,
 ਫਟ ਦੇ ਗਿਐ ਜੋ ਚੌਰਾਸੀ ।
 ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਹੋ ਸੁੱਤੀਆਂ ਨੇ,
 ਜਾਗ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ,

ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜੋ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਨੇ,
 ਜੰਗ ਲੱਗ ਚੱਲਿਐ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਵੰਡੀ,
 ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰੀ ਝੰਡੀ,
 ਸਿੰਘੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਚੰਡੀ,
 ਤੇ ਚੱਕ ਦੇਵੋ ਉਦਾਸੀ,
 ਮਿਟਣੇਂ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੋਂ ਯਾਰੋ,
 ਫੱਟ ਦੇ ਗਿਐ ਜੋ ਚੌਰਾਸੀ।
 ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹੀ
 ਜੋ ਬਲੀ ਸੀ ਗਲ ਪਾਏ ਟਾਇਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਰੱਖੋ ਲੋਡ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਕਰੀ ਯਾਰੋ,
 ਰੋਕੇ ਕੌਣ ਚਲਦੇ ਫਾਇਰਾਂ ਨੂੰ,
 ਮੱਸੇ ਰੰਗੜਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਡਣੇ ਨੇ,
 ਕਿਸੇ ਕੀਮਤ ਤੇ ਨਾਂ ਛੱਡਣੇ ਨੇ,
 ਰਹਿਮ ਆਉਣਾ ਨਾ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਹੱਥ ਅੱਡਣੇ ਨੇਂ,
 ਆਪਾਂ ਕਰ ਦੇਣੀ ਖਲਾਸੀ,
 ਮਿਟਣੇਂ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ਤੋਂ ਲੋਕੋ,
 ਫੱਟ ਦੇ ਗਿਐ ਜੋ ਚੁਰਾਸੀ।

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ
 ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਚਾਹ

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ,
 ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ,
 ਉਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਸਾਡਾ,
 ਕੱਲ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ,
 ਕਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਮਣਕੇ,
 ਤੇ ਦਿਨ ਵੀ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ,
 ਕੁਝ ਨਾ ਪੱਲੇ ਪਿਆ ਫਿਲਹਾਲ.....
 ਚਾਹ ਦੇ ਬਾਗ 'ਚ ਦਿੱਤੇ,
 ਗੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ,
 ਚੀਜ਼ੀ ਲਈ ਵਿਲਕਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ
 ਪਏ ਥਪੇੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
 ਜਾਂ ਫਿਰ,
 ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੁਣੇਰੇ.....
 ਲੂਣ ਨਾਲ ਖਾਕੇ ਨਿਵਾਲਾ,
 ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਖਿਡੋਣਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
 ਇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰਾਤ...
 ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਦਾ ਪਤਾ,
 ਨਾ ਰਾਤ ਲੰਘੀ ਦਾ ਪਤਾ,
 ਕੀ ਸੌਂ ਜਾਈਦਾ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਕੇ
 ਪਿਆਰ ਦੇ ਦੋ ਅਲਫਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ
 ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ
 ਇੱਕ ਥਕਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
 ਐਪਰ,
 ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਰਿੱਝਦੀ ਏ,
 ਆਏ ਉਬਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
 ਕਿ ਤਾਂ ਵੀ.....
 ਠੰਢੀ ਯਖ ਤੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

ਅਮਰਿੰਦਰ ਤਾਲਿਬ
 ਐਮ.ਏ. (ਪੰਜਾਬੀ) ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼

ਅਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਨਈ ਪਾਉਂਦੇ, ਕੱਪੜੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਅਸੀਂ ਮਕਾਨ 'ਚ ਨਈ ਰਹਿੰਦੇ, ਮਕਾਨ ਸਾਨੂੰ ਰੰਡਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਅਸੀਂ ਫੋਨ ਨਈ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਫੋਨ ਸਾਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਦਿਲ ਮੰਨਣਾ ਨਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ, ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ
 ਇਹ ਸਾਜ਼ ਖ਼ੀਦੇ ਤਾਂ ਸੀ ਅਸੀਂ,
 ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ
 ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।
 ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਲੰਘਦੇ ਲੰਘਦੇ
 ਏਨਾ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਗਏ ਹਾਂ
 ਅਸੀਂ ਖੁਦ ਨੂੰ ਰੰਗਦੇ-ਰੰਗਦੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਡੰਗ ਗਏ ਹਾਂ
 ਅੰਦਰੋਂ ਬੇਤਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ
 ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ
 ਖਾਣਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਖਾ ਕੇ ਆ ਗਏ
 ਪੀਣਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਪੀ ਕੇ ਆ ਗਏ
 ਲੈਣਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ
 ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਆ ਗਏ
 ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੀ ਕਰਨਾ
 'ਮਾਨਾ' ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਸਾਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਈ ਨਈ
 ਸਾਨੂੰ ਖੁਦ ਬਾਰੇ ਖੁਦ ਪਤਾ ਈ ਨਈ
 ਖੁਦ ਲਈ ਖੁਦ ਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ
 ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਅਸੀਂ ਦਿਖਾਵੇਬਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ
 ਅਸੀਂ ਕੱਪੜੇ ਨਈ ਪਾਉਂਦੇ, ਕੱਪੜੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਅਸੀਂ ਫੋਨ ਨਈ ਚਲਾਉਂਦੇ, ਫੋਨ ਸਾਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ,
 ਭਾਵੇਂ ਦਿਲ ਨਈ ਮੰਨਦਾ, ਇਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ,

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
 ਬੀ.ਏ, ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਫੌਜਣ ਦੇ ਕੀਰਨੇ

ਫੌਜੀ ਫੌਜ ਮੇਂ ਗੁਆਂਢੀ ਮੌਜ ਮੇਂ
 ਵੇ ਮਾਰਦੇ ਆ ਤਾਅਨੇ ਲੋਕੀ ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਨੇ
 ਵੇ ਤੱਕਦੇ ਆ ਚੰਦਰੇ, ਡੋਲੇ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਕੇ
 ਦੱਸ ਮਾਹੀਆਂ ਵੇ ਕਾਤੋਂ
 ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਇਓਂ
 ਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੂੰ ਖਾਤਰ
 ਜਿੰਦ ਦਾਅ ਤੇ ਪਿਆ ਲਾਉਂਦਾ
 ਵੇ ਉਹੀ ਜੱਗ ਤੈਨੂੰ ਦਾਗ ਪਿਆ ਲਾਉਂਦਾ
 ਟੁੱਟਪੈਣਿਆਂ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਿਉਣ ਨਈਓਂ ਦੇਣਾ
 ਆ ਗਇਓਂ ਜੇ ਮਾਹੀਆ
 ਮੈਂ ਵੀ ਸੌਣ ਨਈਓਂ ਦੇਣਾ
 ਪਲ-ਪਲ ਦਾ ਤੈਨੂੰ
 ਦੱਸਣਾ ਏ ਹਾਲ ਵੇ
 ਫਿਕਰਾਂ 'ਚ ਚਿੱਟੇ ਮੇਰੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਵਾਲ ਵੇ
 ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮਾਹੀਆ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਨਈਓਂ ਲਾਲ ਵੇ
 ਕਿਤੇ ਸੁਣ ਜਾ ਵੇ ਆ ਕੇ
 ਦੁੱਖੜੇ ਰਕਾਣ ਦੇ
 ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭੁੰਨਣੇ ਵਪਾਰੀ ਤਨ ਦੇ
 ਸੁਣ ਲੈ ਵੇ ਸੁਣ ਲੈ 'ਮਾਨਾ' ਆਵਾਜ਼ ਮੁਟਿਆਰ ਦੀ

ਕੋਠੇ ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੀ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ, ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਜਵਾਬ

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਬੁਣੇ ਜੋ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ
ਅਧੂਰੇ ਪਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਖੁਆਬ ਸੱਜਣਾ,
ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੀ ਲੈਣਾ
ਮੇਰੇ ਦੇਵੀਂ ਤੂੰ ਬਣਦੇ ਜਵਾਬ ਸੱਜਣਾ।
ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਕਿੰਨਾ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਨੇ
ਕਿਹੜੇ ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਦੱਸ ਤੋਲ ਦਿੱਤਾ
ਹੱਸ ਪਾਈ ਤੂੰ ਮੁੰਦਰੀ ਵਿਚ ਉੱਗਲੇ
ਲਾਹ ਛੱਲਾ ਗਰੀਬ ਦਾ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ।
ਰੰਗ ਮਹਿੰਦੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦੱਸ ਕਿੰਨਾ
ਲਾਲ ਲਹਿੰਗੇ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਸੱਜਣਾ
ਕਿਹਨੇ ਚੋਗ ਚੁਗਾਏ ਤਲੀਆਂ ਤੋਂ
ਜੋ ਖ਼ਿਆਲ ਨਾ ਆਇਆ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੱਜਣਾ।
ਬੁੱਕਲ ਸੱਜਣ ਦੀ ਵਿਚ ਦੱਸ ਨਿੱਘ ਕਿੰਨਾ
ਕਿੰਨਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਫੁਲਦਾ ਜਾਮ ਚੰਨਾ
ਦੱਸ ਦਵੀਂ ਤੂੰ ਕਿੰਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਉਹ
ਜਗਸੀਰ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਬਦਨਾਮ ਚੰਨਾ।
ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਕੇ ਤੂੰ ਬਣੀ ਰਾਣੀ
ਕੱਦ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਉਹਨਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦਾ
ਜੋ ਫੁੱਲ ਮਹਿਕੇ ਥੋਡੇ ਬਾਗ ਅੰਦਰ
ਦੁੱਖ ਕਿੰਨਾ ਸਹਿਆ ਉਹਦੇ ਖਾਰਾਂ ਦਾ।
ਜਦ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੂੰ ਮੂੰਹ ਵੇਖੇਂ
ਕੀ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਖਾਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਜਵਾਬ ਖ਼ਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਂ ਬਣਦਾ ਏ,
ਸੁਣਾ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ।
ਤੇਰੇ ਭਾਅ ਦਾ ਅੱਜ ਮੈਂ ਕੱਖ ਵੀ ਨਾ
ਪਰ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਆਏ ਹੋਣੇ ਨੇ
ਭੁੱਲ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਤਦ ਮੈਂ ਹੋਣਾ ਚੇਤੇ
ਜਦ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ ਟਕਰਾਏ ਹੋਣੇ ਨੇ।

ਜਗਸੀਰ ਸ਼ਰਮਾ
ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓਟੈਕ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਕਾਇਨਾਤ ਤੋਂ ਖ਼ਾਕ

ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਵੇਖਿਆ ਮੈਂ
ਬੜੀ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਸੀ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ
ਓਹ ਫੁੱਲਾਂ ਜਿਹਾ ਜਦੋਂ ਹੱਸਦਾ ਸੀ
ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ।
ਚਾਨਣੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਚੰਨ ਵਾਂਗੂੰ
ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸਿਆ
ਕੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ
ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ
ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਭਜਾਉਂਦੇ ਨੌਜਵਾਨ
ਓਦੇ ਮਾਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ
ਖੇਡ ਖੇਡ ਵਿਚ

ਖੇਡਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖੇਡ ਬਣ ਗਈ।
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ ਮੇਰੇ ਦੋਸਤ
ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸਾਇਆ ਉੱਠ ਗਿਆ
ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਈ
ਅੱਜ ਓਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦਾ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਜਾਵੇਗਾ
ਅੱਜ ਓਹ ਡਾਕੇ ਮਾਰਦਾ ਏ
ਚੋਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਏ
ਕਿਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਦਾ ਏ
ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਈ
ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਓਹ ਜੰਮਿਆ ਸੀ
ਉਹ ਤੇ ਕੋਰਾ ਕਾਗਜ਼ ਸੀ
ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ
ਅੱਜ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਸਿਆ
ਕਿਸੇ ਕੋਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਭੁੱਲ ਵੀ
ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁੱਝ ਨਾ ਲਿਖਿਓ
ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਕਾਇਨਾਤ ਤੋਂ ਖ਼ਾਕ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ, ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਏ

ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਜੰਨਤ ਹੈ
ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਪਾਥੀ ਏ
ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੈ
ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਸਾਥੀ ਏ
ਅਸੀਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਾਥੀ ਵੇਖਣ ਆਏ
ਕਿਸੇ ਸੁੰਢ ਫੜੀ
ਕਿਸੇ ਲੱਤ ਫੜੀ
ਕਿਸੇ ਢਿੱਡ ਫੜਿਆ
ਕਿਸੇ ਪੂਛ ਫੜੀ
ਜਿਹਨੇ ਪੂਛ ਫੜੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਏ
ਹਾਥੀ ਝਾੜੂ ਵਰਗਾ ਸੀ
ਜਿਹਨੇ ਸੁੰਢ ਫੜੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਏ
ਹਾਥੀ ਪਾਈਪ ਵਰਗਾ ਸੀ
ਜਿਹਨੇ ਢਿੱਡ ਫੜਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਏ
ਹਾਥੀ ਬੋਰੇ ਵਰਗਾ ਸੀ
ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਲੱਤ ਫੜੀ ਓ, ਕਹਿੰਦਾ ਏ
ਹਾਥੀ ਖੰਭੇ ਵਰਗਾ ਸੀ
ਪਰ ਹਾਥੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਏ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਏ
ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਜੰਨਤ ਹੈ
ਇਹ ਹਾਥੀ ਕਿਸੇ ਲਈ ਪਾਥੀ ਏ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ
ਬੀ.ਏ, ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਨਜ਼ਮ

ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀ ਹੋਈ ਕਲਮ ਰਹਿ ਗਈ,
 ਤੇ ਪੰਨੇ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਲਫਾਜ਼ ਰਹਿ ਗਏ,
 ਹੁਸਨਾਂ ਦੀ ਬਾਰਿਸ਼ 'ਚ ਭਿੱਜ ਗਿਆ ਸੂਰ,
 ਚੁੱਪ ਵਾਂਗ ਟਿਕੇ ਸਾਰੇ ਸਾਜ ਰਹਿ ਗਏ।
 ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀਗਾ ਮਾਰਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ,
 ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖ ਭੁੱਖੇ ਬਾਜ਼ ਰਹਿ ਗਏ।
 ਸਾਡੀਆਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸਨ ਪਲ ਵਿਚ ਰੁਲੀਆਂ,
 ਖਿਲੋਣਾ ਜਿਹਾ ਬਣਕੇ ਸੀ ਤਾਜ ਰਹਿ ਗਏ।
 ਐਸੇ ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੈਰ ਤਿਲਕੇ,
 ਮੂਲ ਨਾਲ ਫਸ ਕੇ ਵਿਆਜ਼ ਰਹਿ ਗਏ।
 ਸ਼ਿਕਵੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖ ਕਰੇ ਅਸਾਂ,
 ਉਹਦੀ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਰਾਜ ਰਹਿ ਗਏ।
 ਅੰਤ ਵਿਚ ਖੱਟਣਾ ਸੀ ਕੀ 'ਜਗਸੀਰ'
 ਭਰੇ ਸੀ ਜ਼ਖਮ ਪਿੱਛੇ ਦਾਗ ਰਹਿ ਗਏ।

ਜਗਸੀਰ

ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ.ਭਾਗ-ਪਹਿਲਾ

ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ

ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ,
 ਬੱਦਲਾਂ ਨੇ ਹੈ ਤਾਣਾ ਲਾਇਆ।
 ਮੀਂਹ ਦੀਆਂ ਕਣੀਆਂ ਕਣ ਕਣ ਵਰਸਣ,
 ਬੱਚੇ ਇੱਧਰ-ਉੱਧਰ ਨੱਸਣ।
 ਮਹਿਕ ਉੱਠੀ ਫਿਰ ਡਾਲੀ-ਡਾਲੀ,
 ਡਾਹਢਾ ਖੁਸ਼ ਹੈ ਖੇਤ ਵਿਚ ਮਾਲੀ।
 ਹਰ ਸ਼ੈਅ ਨੇ ਹੈ ਰੰਗ ਵਟਾਇਆ।
 ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ।
 ਲੋਕੀ ਖੀਰਾਂ-ਪੂੜੇ ਖਾਵਣ,
 ਮੂਟਿਆਰਾਂ ਇੱਧਰ ਗਿੱਧੇ ਪਾਵਣ।
 ਤੀਆਂ ਵੀ ਜੋਬਨ 'ਤੇ ਆਈਆਂ।
 ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆ ਪੀਘਾਂ ਪਾਈਆਂ।
 ਪੀਘਾਂ ਪਾਵਣ ਝੂਟੇ ਖਾਵਣ,
 ਹੱਸਣ-ਖੇਡਣ, ਨੱਚਣ ਗਾਵਣ।
 ਪੰਛੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਗੀਤ ਹੈ ਗਾਇਆ,
 ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ।
 ਅੰਤ ਚੁੱਪ-ਗਰਮੀ ਦਾ ਹੋਇਆ,
 ਜਨਮ ਜਦੋਂ ਸਾਵਣ ਦਾ ਹੋਇਆ।
 ਰੰਗ-ਰੰਗੀਲੀ ਰੁੱਤ ਸਾਵਣ ਦੀ,
 ਡੱਡੂਆਂ ਦੇ ਰੋਲਾ ਪਾਵਣ ਦੀ।
 ਗਰਮੀ ਨਿਕਲੀ ਪੂਛ ਦਬਾ ਕੇ,
 ਥਾਂ ਮੱਲ ਲਈ ਸਾਵਣ ਨੇ ਆ ਕੇ।
 ਖੁਸ਼ਦਿਲ ਨੇ ਵੀ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ,
 ਸਾਵਣ ਆਇਆ, ਸਾਵਣ ਆਇਆ।

ਹਰਸਿਮਰਨ ਕੌਰ

10+2

ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਕਰਜ਼

ਲੋਕ ਰੱਬ-ਰੱਬ ਕਰਦੇ ਬਥੇਰੇ
 ਪਰ ਮੈਂ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਛਾਂ ਨੂੰ।

ਇਕ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਵੇਖੀ,
 ਇਕ ਵੇਖਿਆ ਰੱਬ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਿਤਾ ਨੂੰ।
 ਕੀ ਦੁੱਖ ਤੇ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ,
 ਨਾ ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਤੋਂ,
 ਛੁਪਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ।
 ਸੱਤ ਜਨਮਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦੀ,
 ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਇੰਨੇ ਕਰਜ਼।
 ਪਰ ਵਾਅਦਾ ਮੇਰਾ ਇਹ ਖੁਦ ਨਾਲ,
 ਰਖੂਗੀ ਯਾਦ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼।
 ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਿਓ,
 ਦਿਲੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰੁਲਾ ਸਕਦੀ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ,
 ਥੋੜ੍ਹੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾ ਸਕਦੀ।
 ਖੁਸ਼ ਰਹੂੰ ਮੈਂ ਇਸ ਜੱਗ 'ਚ,
 ਬਸ ਇਕ ਥੋੜੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਨਾਲ।
 ਦੁਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ,
 ਮਾਂ ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਠੰਡੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਨਾਲ।

ਪੰਕਜ ਸ਼ਰਮਾ

ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਅਰਜੋਈ

ਲੈ ਕੇ ਨਾਮ ਰੀਤਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦਾ, ਕਿਉਂ ਲੋਕੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਤਾਅਨੇ ਨੇ,
 ਕੀ ਹੋਇਆ ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਨਾ ਮਿਲੇ,
 ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਵੱਗਦਾ ਲਹੂ ਤਾਂ ਇਕੋ ਰੰਗ ਦਾ ਏ,
 ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਮਿੱਟੀ ਦਾ,
 ਇਹ ਜੋ ਪਾਈ ਵੰਡ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਦੀ,
 ਇਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਦ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਉਪਜ ਏ,
 “ਇੱਕ ਨੂਰ ਤੋਂ ਸਭ ਜੱਗ ਉਪਜਿਆ, ਕੌਣ ਭਲਾ ਕੇ ਮੰਦਾ”,
 ਵੇ ਲੋਕੋ ਨਾ ਆਖੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ,
 ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਵੱਸਦਾ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਪਿਆਰਾ।
 ਫੇਲ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ ਸਾਰੇ ਗੁੰਥ ਪੋਥੀਆਂ,
 ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਗੁੰਜਦੀ ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਏ,
 ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਬੰਦਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਰੱਬ ਪੁਜਾਰੀ ਆਪ ਏ,
 ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੱਚਾ ਰੱਬ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਰੱਬ ਨੇ
 ਇਹ ਜੱਗ,
 ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਇਹ ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ, ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਬੋਲਦਾ ਏ,
 ਕੌੜੀਆਂ-ਕੌੜੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ, ਕਿਉਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ
 ਨਾਂ
 ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਰੋਲਦਾ ਏ,
 ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੇ ਮਿੱਠਾ ਮਿੱਠਾ, ਕਿਉਂ ਅੰਦਰ ਜ਼ਹਿਰ ਘੋਲਦੇ ਹੋ,
 ਵੇ ਲੋਕੋ ਨਾ ਆਖੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ,
 ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਵੱਸਦਾ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਪਿਆਰਾ।
 ਇਹ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਸਭ ਏਥੇ ਰਹਿ ਜਾਣੀਆਂ,
 ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਏ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਜਾਣਾ,
 ਦੋ ਪਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ, ਕਿਉਂ ਨਫ਼ਰਤਾਂ 'ਚ ਗੁਆਉਣੇ,
 ਕੀ ਮੰਦਰ, ਕੀ ਗੁਰੂਦੁਆਰੇ, ਰਲ ਕੇ ਛੱਕਦੇ ਲੰਗਰ ਸਾਰੇ,
 ਬੰਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਦੀ ਸੋਚ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਉਹਨੂੰ ਮਾੜਾ।

ਕਿਉਂ ਨਫਰਤਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬੋਂਦੇ ਓ,
ਰੱਬ ਦਾ ਕੱਟ ਕੇ ਹੁਕਮ ਵੇ, ਕਿਹੜਾ ਪੁੰਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਓ,
ਵੇ ਲੋਕੋ ਨਾ ਆਖੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ,
ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਵੱਸਦਾ ਮੇਰਾ ਰੱਬ ਪਿਆਰਾ।

ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. (ਆਈ.ਟੀ) ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਅਰਦਾਸ

ਕਿਹਨੂੰ ਹਾਲ ਆਪਣਾ ਸੁਣਾਵਾਂ,
ਤੇਰੇ ਦਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਹੜੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂ,
ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ, ਔਹ...ਮੇਰੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ।
ਤੂੰ ਹੈ ਸਾਡਾ ਰਾਖਾ, ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਸਿਰ-ਮੱਥੇ ਤੇ ਸਜਾਵਾਂ।
ਮਾੜਾ ਬੋਲ ਜੇ ਮੂਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਮਾਫ਼ ਕਰੀਂ, ਰੱਬਾ ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ,
ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਰੱਖੀਂ।
ਠੇਡਾ ਮਾਰੀ ਬੇਸ਼ਕ, ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪੈ ਜਾਈਏ,
ਦੁਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਨਾ ਕਹਿਰ ਢਾਵੀਂ,
ਬਿਨ ਪਾਣੀ ਮੱਛੀ ਵਾਂਗ ਤੜਫ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿੰਦ,
ਦਰਦ ਸਾਡੇ ਹਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਬਣਾਵੀ।
ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸੋਨੇ ਵਾਂਗ ਖਰੇ, ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ,
ਤੇਰੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਬਣ ਜਾਂਦੇ, ਖੋਟੇ ਵੀ ਖਰੇ,
ਹੱਥ ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤਾਈ ਧਰਿਓ ਜੀ,
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰਿਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।
ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਕੀਤੇ ਬੜੇ ਪਾਪ ਆ,
ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ, ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਹਰ ਵਾਰ ਐ,
ਸਮਾਂ ਮਾੜਾ, ਤੂੰ ਚੇਤੇ ਆਵੇਂ,
ਦਰਦ ਸਾਡੇ ਹਰ ਕੇ, ਬੇੜੀ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਜੀ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸ਼ਬਦ ਅਪਾਰ ਹੈ,
ਬਸ ਇੱਕ ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਆਬਾਦ
ਐ।
ਹੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਭਨਾ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਤਾਈ ਵਿਰਾਜਿਓ ਜੀ।
ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਸੱਚਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਸਦਾ,
ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲਾਗੇ, ਤੂੰ ਹੀ ਬਸ, ਇੱਕ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ, ਸੱਚਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਹਰ ਕਰੋ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ..... ॥

ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. (ਆਈ.ਟੀ) ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਇਸ਼ਕ ਆਖ, ਮੈਂ ਆਖਾਂ

ਇਸ਼ਕ ਆਖੇ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਖਵਾਬਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ,
ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲਦੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵਾਂਗਾ,
ਤੇਰੀ ਵੱਸਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ਼ਕੇ ਦੀ, ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਰੁੱਲ ਜਾਵਾਂਗਾ।
ਤੂੰ ਯਾਰ-ਯਾਰ ਕਰਦਾ ਏਂ, ਯਾਰ ਦੀ ਗਲੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਦਾ ਕਰਦਾ ਏਂ,
ਓਹ..ਤੂੰ ਅਨਭੋਲ ਜਿਹਾ, ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਏਂ ਦਿਲ ਨਾਲ ਮਖੌਲ ਜਿਹਾ
ਦਿਲ ਟੁੱਟਿਆਂ ਦੀ ਭਿਣਕ ਨਾ ਪੈਂਦੀ, ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਫੇਰ
ਕੱਲਮ-ਕੱਲੇ, ਲੈ ਕੇ ਇਸ਼ਕੇ ਦੇ ਫੱਟ ਅਵੱਲੇ,
ਇਹੋ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆਂ, ਇਹ ਹੋਣਾ ਏ
ਤੁੜਵਾ ਕੇ ਤੂੰ ਦਿਲ ਅਪਣਾ ਫੇਰ ਝੱਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਣਾ ਏਂ,
ਆਪਣਾ-ਆਪ ਵੀ ਫੇਰ ਤੂੰ ਖੋਹ ਦੇਣਾ, ਤੂੰ ਏਨਾ ਟੁੱਟ ਕੇ ਚੂਰ ਹੋਣਾ ਏ
ਮੰਨ ਲੈ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਕਮਲਿਆ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਖਵਾਬਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ

ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੋਹ ਲਵਾਂਗਾ, ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਗ੍ਹਾ ਟੋਲ
ਆਪਣੀ ਲਵਾਂਗਾ।
ਦੇ ਕੇ ਦੋ ਪਲ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਰੀ ਰੋਲ ਦਵਾਂਗਾ।
ਮੈਂ ਆਖਾਂ, ਇਸ਼ਕ ਆਖੇ
ਇਸ਼ਕ ਆਖੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਖਵਾਬਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ
ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲਦੇ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਕੌਰ
ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. (ਆਈ.ਟੀ) ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ
ਜੋ ਜੰਮਣ ਸੰਸਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ।
ਜਿਹਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਮਰਦ ਨੇ
ਉਸਦੀ ਹੀ ਕੁੱਖ ਉਜਾੜੀ ਮਰਦ ਨੇ।
ਆ ਗਈ ਹੈ ਪੱਤ ਰੁਲਣ ਨੂੰ
ਗਲੀਆਂ ਚੁਬਾਰੇ ਝੁੱਲਣ ਨੂੰ।
ਨਾ ਭਰਾ ਨੇ, ਨਾ ਪਿਓ ਨੇ, ਪੱਤ ਰੋਲੀ ਏ ਮਰਦ ਨੇ
ਨਾ ਧੀ ਨੇ, ਨਾ ਮਾਂ ਨੇ, ਦਰਦ-ਏ-ਦਿਲ ਔਰਤ ਨੇ।
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ,
ਜੋ ਜੰਮਣ ਸੰਸਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ
ਕਿਉਂ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਕੇ
ਕਰੇ ਰੋਸ਼ਨ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਲੋਹ ਨੂੰ
ਜਿਵੇਂ ਦੀਪਕ ਖੁਦ ਜਲ ਕੇ
ਚਾਨਣ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ
ਖੁਦ ਜਲ ਬਿਨ ਮੱਛਲੀ ਵਾਂਗ ਤੜਫ ਕੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ।
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆਰ ਧੀਆਂ ਨੂੰ
ਜੋ ਜੰਮਣ ਸੰਸਾਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ।

ਰਮਨਜੋਤ ਕੌਰ
ਬੀ.ਕਾਮ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ

ਬਾਬਰ ਲੁੱਟੀ ਨਾਦਰ ਲੁੱਟੀ
ਲੁੱਟੀ ਮੈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ,
ਰਾਜੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ ਵਿਲਾਸੀ
ਲੁੱਟ ਲਏ ਰੰਗੀਲੀਆਂ ਸੇਜ਼ਾਂ ਨੇ।
ਕਾਹਦੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਆਜ਼ਾਦੀ
ਹੱਦ ਟੁੱਟੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ,
ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ
ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ।
ਵਿੱਚ ਸੰਤਾਲੀ ਜੰਮਿਆਂ ਨੇ ਹੀ
ਮਾਰੇ ਮੇਰੇ ਜੰਮੇ,
ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਉੱਤੇ ਲੀਕਾਂ
ਵਾਹ ਗਏ ਪੁੱਤ ਨਿਕੰਮੇ।
ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ
ਮੇਰੀ ਜਾਂਦੀ ਜਾਨ ਦੀ,
ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ
ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ।

ਫੇਰ ਮੇਰੀ ਪੱਤ ਮੇਰੇ ਨੇਤਾਵਾਂ
 ਚੁੰਡ-ਚੁੰਡ ਕੇ ਖਾਧੀ,
 ਮੇਰੇ ਜੰਮੇ ਪੁੱਤਰ ਲੁੱਟੇ
 ਹੋਈ ਬੜੀ ਬਰਬਾਦੀ,
 ਵਿੱਚ ਚਰਾਸੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹੇ
 ਕਈ ਧਰਮ ਦੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਾਨ ਦੀ,
 ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ
 ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ।
 ਅੱਜ ਵੀ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ ਨੇ
 ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਜਿਹਾ ਕੀਤਾ,
 ਅੱਜ ਵੀ ਸੀਨੇ ਦਰਦ ਹੈ ਮੇਰੇ
 ਅੱਜ ਵੀ ਪੈਂਦੀਆਂ ਚੀਸਾਂ।
 ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ
 ਰਾਖ ਕਿਸੇ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਦੀ,
 ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ
 ਮੈਂ ਮਿੱਟੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ।

ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ
 ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ, ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਆਪਸੀ ਸਾਂਝ

ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਉਹ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਗਮੀਆਂ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਮਨੁੱਖ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜਾਨਵਰ ਜਾਂ ਪਰਿੰਦਾ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਰਤਣਾ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਰੂਪੀ ਗੱਡੀ ਆਪਸੀ ਪਿਆਰ ਲਗਾਅ ਨਾਲ ਲੀਹ 'ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਖਰ ਨੂੰਹਾਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਹੋਰ ਦੇਖੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੂੰਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰਹਾਂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੁੰਦੀ, ਉਹੀ ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਸੱਸਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਫਿਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਿਉਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ?

ਜਦੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਨੂੰਹ ਵੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਾਤਮ ਕਿਉਂ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਜਿਹੜੀਆਂ ਧੀਆਂ ਆਪ-ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹੀ ਭਰਾ-ਭਰਜਾਈਆਂ ਤੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਦੇਣ ?

ਸੋ, ਇਹੀ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਜੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਲੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ।

ਪਰਿਵਾਰ ਰੂਪੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇੰਜਣ ਦਮ ਵਾਲਾ, ਬਰਾਬਰੀ ਵਾਲਾ, ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਰਾਬਰੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕੇ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਮਿਟ-ਮਿਟਾਅ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇੰਜਣ ਰੂਪੀ

ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੁੱਖੀ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਨਿਭਾਅ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
 ਐਮ.ਏ. ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਸ਼ੋਅਰ

1. ਇਕ ਰਾਤ ਸੀ ਮੇਰੇ ਇਸ਼ਕ ਵਰਗੀ
 ਇੱਕ ਚੰਨ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਰਗੀ
 ਇਕ ਤਾਰਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਰਗਾ
 ਇੱਕ ਬੱਦਲ ਸੀ ਵਿੱਚ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ
 ਉਸ ਬੱਦਲ ਨੇ ਚੰਨ ਲਕੋ ਲਿਆ,
 ਉਸ ਤਾਰੇ ਦਾ ਸੱਜਣ ਖੋ ਲਿਆ,
 ਹੁਣ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਨ
 ਪਤਾ ਨੀ ਕਿੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ
 ਚਾਨਣੀ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ
 ਹੁਣ ਰੋਜ਼ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ
 ਨਵਾਂ ਤਾਰਾ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ।
2. ਦੋ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਬ ਕਹਾਣੀ
 ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਨੈਣੀ ਪਾਣੀ
 ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਆਸਾਂ
 ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਸੱਧਰਾਂ
 ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀ ਪਰ ਜਿੰਦ ਮਰਜਾਣੀ
 ਬਦਲਿਆ ਮੌਸਮ ਬਦਲੀਆਂ ਰੁੱਤਾਂ
 ਪਰ ਨਾ ਬਦਲੀ ਇੱਕ ਯਾਦ ਪੁਰਾਣੀ
 ਕਿੰਝ ਕੱਟਾਂ ਇਹ ਉਮਰਾਂ ਦੀ ਬਿਰਹਾ
 ਜੇ ਨਾਮ ਲੈਰੂਹਾਂ ਦਾ ਹਾਣੀ।
3. ਇੱਕ ਸਫ਼ਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਕ ਜਾਣਾ
 ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਤੁਰ ਜਾਣਾ,
 ਮੈਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ
 ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਕਿਆ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ
 ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਦੀ ਮਾਰਨੀ ਏ
 ਐਸੀ ਬੁੱਕਲ ਉਦੋਂ ਹਾਲ ਕਿਸੇ
 ਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ ਬੱਸ
 ਚਾਰ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਣੀ ਏ
 ਰਾਮ ਰੌਲੀ ਮੁੜ ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਣ
 ਸੀ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨੀ।

ਰੁਪਿੰਦਰ ਕੌਰ
 ਐਮ.ਏ. ਭਾਗ-ਦੂਜਾ

ਕਵਿਤਾ

ਕਲਮ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਹਾਲੇ
 ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਬਾਕੀ ਹੈ
 ਚੁੱਪ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਕਿਉਂਕਿ
 ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਬਾਕੀ ਹੈ।
 ਮੈਨੂੰ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ
 ਜੋ ਤਨਹਾਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ,
 ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੀ
 ਜੋ ਗਹਿਰਾਈ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਏਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਖੁਦ ਨਾਲ
ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਂ ਜੰਗ ਲੜਦਾ ਹਾਂ,
ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ
ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਦਾ ਹਾਂ।

ਜਗਸੀਰ

ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓ-ਟੈਕ, ਭਾਗ-ਪਹਿਲਾ

ਖੁੱਲ੍ਹਾ-ਖਿਆਲ

ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਸੰਘਰਸ਼
ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ
ਦਿਨ ਰਾਤ.....।
ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ,
ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹਾਰ
ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ
ਲੁਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਗਸੀਰ

ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓ-ਟੈਕ, ਭਾਗ-ਪਹਿਲਾ

ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਹੈ

ਜਿੱਥੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਰਦਾ ਸੀ;
ਜਾਣ ਨੂੰ, ਖਾਣ ਨੂੰ, ਪੀਣ ਨੂੰ
ਟਹਿਕਣ ਨੂੰ, ਮਹਿਕਣ ਨੂੰ
ਮਰਨ ਨੂੰ, ਜਿਉਣ ਨੂੰ, ਜਾਣ ਨੂੰ
ਓਥੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ।
ਆਖਿਰਕਾਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ...
ਅਜਿਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ
ਜਿਸ ਦੀ ਨਾ ਮੈਂ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ
ਨਾ ਹੀ ਮੈਂ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਹੋਇਆ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਵੀ ਰੰਗ ਮੇਰੇ 'ਤੇ
ਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ;
ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਮੇਰਾ ਖੁਦ ਦਾ ਰੰਗ
ਵੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਲਹਿ ਚੱਲਿਆ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ ਕਿ
ਇੱਕ ਉਲਝੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ
ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ,
ਸੁਲਝਿਆਂ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨ
ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅੱਗੇ
ਜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ
ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਪਰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਸੀ,
ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੁੱਲਾ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ
ਕਿ ਸਮੇਂ ਨਾਲ,
ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਅਕਸ ਤੇ
ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਤਖ਼ਤ ਪਲਟ

ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਪਰ ਵਕਤ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ,
ਕਿਉਂਕਿ.....?
ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਜਗਸੀਰ

ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਬਾਇਓ-ਟੈਕ, ਭਾਗ-ਪਹਿਲਾ

ਮੁਸਕਾਨ

ਵੱਡ ਤੇ ਜੰਗਲ,
ਬਿਨਾਂ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤੋਂ
ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ,
ਮੁਸਕਾਨ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦੀ?
ਹੇਠਾਂ ਪੱਕੀ ਫ਼ਸਲ ਖੜੀ 'ਤੇ,
ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਘਟਾ ਦੇਖ
ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਤੇ
ਮੁਸਕਾਨ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦੀ ?
ਕੁੱਖ ਵਿੱਚ ਅਣਜੰਮੀ ਧੀ ਮਾਰ ਕੇ,
ਬਾਕੀ ਜੀਅ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ
ਪਰ ਮਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ
ਮੁਸਕਾਨ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦੀ?
ਮਿਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਤ ਪਾਲ ਕੇ,
ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਜਾਣ 'ਤੇ
ਮਾਂ ਪਿਓ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ
ਮੁਸਕਾਨ, ਕਿਵੇਂ ਹੈ ਹੋ ਸਕਦੀ?

ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਮੈਡੀਕਲ

ਅੰਨ-ਦਾਤਾ

ਕਣਕਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਵੇਖ ਕਿਸਾਨ, ਵੱਟ 'ਤੇ ਖੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਵੇ
ਪਈ ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਮਾਰ, ਫਿਰ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਰੋਵੇ।
ਕਰਦਾ ਮਿਹਨਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤਾਂ ਦੇ, ਹੁੰਦਾ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ
ਪਰ ਕਦੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਾ ਕੀਤੀ।
ਰੱਬ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਨਿਆਰੇ
ਕਣਕਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਵਿਛਾਤੀਆਂ ਪਾਸੇ ਚਾਰੇ।
ਕਿਸੇ ਘਰ ਨਾ ਰਹੀ ਤੂੜੀ ਵੀ, ਨਾ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਦਾਣੇ
ਰੱਬ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਚੱਲੇ, ਉਹਦੀਆਂ ਉਹੀ
ਜਾਣੇ।
ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਜੂਨ ਬੁਰੀ ਹੋ ਗਈ
ਹਾਲ ਦੇਖ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਅੱਖ ਨਵੀਂ ਦੀ ਰੋ ਪਈ।
ਅੱਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਫਾਹੇ ਕਿਸਾਨ, ਨਾਲੇ ਪੀਂਦਾ ਦਵਾਈਆਂ
ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁਣਾਈਆਂ
ਕੱਲਾ ਹੀ ਹੈ ਰੋਈ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾਤਾ
ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੁਲਦਾ ਜਾਵੇ, ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅੰਨ ਦਾਤਾ।

ਨਵੀ ਗੋਇਲ

ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਮੈਡੀਕਲ